

Sosyal Değerlerin Üniversite İklimi Algısına Etkisi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Araştırma

Yusuf Alpaydın

Rıza Akkaya

Öz: Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının sahip oldukları sosyal değerlerin, üniversite iklimi üzerindeki etkisini ortaya çıkararak bu değer ve algıların cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm, memleket, baba eğitim düzeyi, mezun olunan lise türü, tercih sırası, kalınan yer değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye çalışmaktır. İlişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini 2017- 2018 akademik bahar döneminde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 314 öğretmen aday oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için Terzi (2015) tarafından geliştirilen, "Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği" ile Bolat (2013) tarafından geliştirilen "Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının sosyal değerlerine ilişkin olarak en yüksek algı düzeyine sahip olunan boyutun "geleneksel değerler" olduğu görülmektedir. Bu alt boyutu sırasıyla, "dini değerler", "aile değerleri", "bilimsel değerler", "çalışma iş değerleri" ve son olarak da "siyasi değerlerin" takip ettiği görülmektedir. Erkek öğretmen adaylarının "ailede kadın" değerleri kadın öğretmen adaylarına göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Bunun yanında eğitim fakültelerine tercih sıralamasında ilk beşte yer veren öğretmen adaylarının üniversite iklimi algıları, tercih sıralaması on ve üzerinde olan adaylara göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Öğretmen adaylarının sosyal değerleri boyutlarından dini değerleri, üniversite iklimi algıları boyutlarından okula bağlılığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Öğretmen adayı, üniversite, eğitim fakültesi, üniversite iklimi, sosyal değerler.

Abstract: The aim of this study is to determine the effect of the social values of the prospective teachers on university climate and to determine whether these values and perceptions differ according to gender, class level, department, homeland, father education level, graduated high school type, order of preference, and place of residence. The sample of the research carried out in the relational survey model consisted of 314 pre-service teachers studying at Marmara University Atatürk Faculty of Education during the 2017- 2018 academic spring term. "School Climate Scale for University Students" developed by Terzi (2015) and "Multi-Dimensional Social Values Scale" developed by Bolat (2013) were used to collect the research data. According to the results of the research, it is seen that traditional values have the highest perceptions regarding the social values of teacher candidates. It can be seen that this sub-dimension is followed by "religious values", "family values", "scientific values", "work values" and finally "political values". Male teacher candidates' perceptions of female in the family are significantly differentiate than female teacher candidates. It is seen that candidate teachers' perceptions of social values are a significant predictor of school commitment of university climate perceptions.

Keywords: Teacher candidate, , university, faculty of education, university climate, social value.

@ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi. yusuf.alpaydin@marmara.edu.tr

@ Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi. akkayariza@gmail.com

Giriş

Bireylerin içinde buldukları toplumsal çevreyle olan etkileşimde ne kadar fail/etken/özne oldukları insan davranışını anlamaya çalışan bilimlerin önemli bir araştırma konusudur. Doğumundan itibaren insan yaşamı düşünüldüğünde, her insanın sosyalleşme süreci yaşadığı; dil ve kültür üzerinden içine doğduğu toplumun değerlerini özümseydiği görülmektedir. Buna mukabil uzun yıllar içerisinde gözlemlenen toplumsal değişmelerin gerçekliği, bireylerin toplumsal çevreyle etkileşimde pasif varlıklar olmadığını, yaşadıkları çevreye farklı anlamlar yüklediklerini, onu yorumladıklarını ve zaman zaman sosyal kurumları, yapıları, değerleri değiştirebildiklerini kanıtlamaktadır. Üniversite eğitimi sürecinde olan ve farklı sosyal değerlere sahip olan öğretmen adayları da çevresel bir etken olan üniversite iklimini farklı şekillerde algılayıp yorumlayabilmektedir.

İnsan davranışlarını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin en önemlilerinden birisi de değerlerdir. Kişilerin sahip oldukları değerler, onların motivasyonlarını belirleyen, çevreye uyumunu sağlayan ve dünyayı anlamlandırmalarına imkân veren izafi hüküm organizasyonlarıdır. Ayrıca değerler, kişilerin davranışlarına yön veren, tutumlarını belirleyen, fikirlerinin ve normlarının oluşmasını sağlayan önemli önceliklerdir. İnsanlar dış dünyayı bağımsız bir izlenim ve algı ile değil, yaşantılar yoluyla sonradan oluşturdukları değerler ile ifade etmektedirler. Bu durum kişilerin çevrelerindeki objeleri ve yaşanan olayları farklı şekilde idrak etmelerine sebep olmaktadır (Ersoy, 2018, s. 364). Bundan dolayı insanların çeşitli konularda sahip oldukları değerlere geçmişten günümüze sürekli bir ilgi vardır. Değerlerin kapsamlı ve bireylerin davranışlarını belirlemede etkili oluşu onu özellikle sosyal bilimlerin alanının önemli bir konusu haline getirmiş ve bu konuda sayısız araştırmalar yapılmıştır. Alanyazın, davranış ve insan değerleri arasındaki ilişkiyi vurgulayan birçok tanım içermektedir (Bardi ve Schwartz, 2003, s. 1213). Berger'e (2002) göre değerler, insanların davranışlarına rehberlik eden ve onlara hangi davranışın iyi hangisinin kötü olduğuna dair fikir veren inançlardır (s. 19). Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre değerler, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür (TDK, 2018). Değer teoreminin kurucuları olarak bilinen Schwartz ve Bilsky (1987) değeri, kavramlar veya inançlar, istenen durumlar veya davranışlar, belirli durumları aşma, davranış ve olayların seçimi ve değerlendirilmesi, önem verme olmak üzere beş boyutta açıklamışlardır. Eğitim felsefesinde değerler terimi, insanlar için yararlı olan ve onlara mutluluk getiren unsurları ifade eder. Bu unsurlar toplumdaki insanların birlikte yaşamasına yardım eden davranışlardır (Erikli, 2016, s. 11). Yıldız, Dilmaç

ve Deniz'e (2013) göre değerler yalnızca bir inanç değil, sosyal bağlam ile kişinin davranışı arasında güçlü bir köprüdür ve değerler sosyal yaşamın standartlarını oluşturur. Bir davranışın diğerine göre seçilmesinde önemli bir role sahiptir. Başka bir açıdan değerler sadece bir davranış kaynağını oluşturmakla kalmaz aynı zamanda bu davranışın düzeyini de belirler (s. 745). Dönmezer'e (1984) göre değerler kişilerin bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiği davranışlarının gözeticileridir (s. 253). Benzer şekilde Güngör (1998) değerleri ahlaki açıdan kişilerin birbirlerini, kendilerine ait özelliklerini, isteklerini, niyetlerini, tutum ve davranışlarını değerlendirirken kullandıkları kıstas olarak tanımlamaktadır. Değerin soyut bir kavram olması ve taşıdığı anlamın kişisel özelliklere, topluma, zamana göre farklılaşabilmesi, kavramın evrensel bir tanımının yapılabilmesini güçleştirmektedir. Bu tanımlamalardan farklı olarak sosyolojide değerler kişilerin, grup veya toplumun hedeflerinin, örüntülerinin ve diğer sosyokültürel özelliklerinin önemliliği konusundaki değerlendirmeleridir (Fichter, 2006, s. 166). Sosyologlar açısından değer, belirli bir topluluğun bilinen davranış seçenekleri arasından açık veya kapalı bir şekilde tercih edileni belirten bir kavramdır (Yazıcı, 2014, s. 210). Değerler ile ilgili yapılan bu tanımlamaların doğrultusunda değerlerin insanların hayatlarına yol gösteren, toplumların ayırt edilmesini ve onların kaynaşmasını sağlayan pekiştirici ve kuşatıcı ilkeler ve inançlar olduğu söylenebilir (Avcı, 2007, s. 21). Sosyal değerler, bir topluma ait olan bireylerin sahip olduğu ortak duygu, düşüncelerini yansıtan ahlaki inançlardır. Bireyler düşünce, tutum ve davranışlarını belirlemede ve çevrelerindeki kişileri, nesnelere ve yaşanan olayları anlamlandırmada değerleri bir ölçüt olarak kullanırlar.

Her bireyin kendine has kişilik özelliği olduğu gibi her örgütün de kendine özgü bir iklimi vardır. Örgüt alanyazınının önemli kavramlarından biri olan örgüt iklimi okullarda, okul iklimi şeklinde kullanılmaktadır (Terzi, 2015, s. 111). Okullarda zaman geçiren herkes, bir okulun diğer okullardan farklı olduğunu çabucak hisseder. Okul iklimi, okulun havasını, atmosferini, tonunu, ideolojisini veya çevresini ifade eden genel bir kavramdır. Kavramı ilk kez 1908 yılında Perry kullanmıştır. 1927 yılında Dewey, kavramı açıkça yazmamış olsa da okul hayatının sosyal boyutu ve okulların öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye odaklanması gerektiği düşüncesi ile okulun ne tür iklim yansıttığına değinmiştir. Ampirik olarak temellenendirilmiş okul iklimi çalışması ilk kez 1950'lerde Halpin ve Croft (1963) tarafından yapılmıştır. Halpin ve Croft'un yaptığı bu çalışma okul ikliminin öğrenci, öğrenme ve bunların gelişimine etkisini inceleyen bir geleneği başlatmıştır. Halpin ve Croft (1963), iklimin okulun kişiliği olduğunu, okulun rutin işleyişi hakkında çalışanlar ve hizmet alanların kolektif algılarını ifade ettiğini ve böylece tutum ve davranışları etkilediğini ileri sürmüştür (Berkowitz ve diğerleri, 2016, ss. 425-469). 1978 yılında

Brookover, Schweitzer, Schneider, Beady, Flood ve Wisenbaker okul iklimini incelemişler ve bunu okul içindeki bireyler tarafından tanımlanan ve algılanan norm ve beklentiler dizisi olarak tanımlamışlardır. 1990'lı yılların başında ve ortasında, birey, sınıf veya öğretmenlere odaklanan okul iklimi çalışmalarının birçoğu, farklı sınıflarda farklı öğretmenler tarafından sağlanan eğitim ortamlarının bütününe okul iklimini oluşturduğunu savunmuştur. 1990'lı yılların sonundan günümüze kadar geçen süreçte ise araştırmacılar okul iklimi kavramını farklı değişkenlerle (liderlik, motivasyon, iş tatmini) incelemişlerdir (Libbey, 2004, ss. 274-283). Son zamanlarda okul etkililiği ve örgüt kültürü kavramlarının ilgi görmesi beraberinde okul iklimi kavramının önemini de yeniden ortaya çıkarmıştır (Lunenburg ve Ornstein, 2013, s. 67). Okul iklimi kavramı genellikle okul çevresi, öğretme-öğrenme ortamı, topluluk duygusu, liderlik, motivasyon, iş tatmini, akademik iklim ve sosyal iklim ile ilgili çalışmaları bir araya getirmek için kullanılan üst bir yapı hâline gelmiştir. Kavramın bu kadar geniş bir yapıda olması onun hem gücünü hem de zayıflığını ortaya koymaktadır. Okul iklimi kavramı bir yandan faydalı birleştirici bir konsepttir fakat aynı zamanda açık bir tanım eksikliğinden muzdariptir (Pan, Song, 2014, ss. 38-46).

Okul iklimi kavramı için araştırmacılar farklı tanımlamalar kullanmıştır. Hoy ve Miksel (2005), okul iklimini, "bir okulu diğer okuldan ayıran ve her okulun üyelerinin davranışlarını etkileyen içsel özellikler dizisi" olarak tanımlamıştır (s. 185). Kottkamp (1984), iklimin ortak değerler, sosyal etkinliklerin yorumlanması ve yaygın olarak tutulan amaç tanımlarından oluştuğunu öne sürmüştür. Hoy, Tarter ve Kottkamp (1991), okul iklimi kavramının davranışları etkileyen ve okullardaki kolektif davranış algılarına dayanan, katılımcıların yaşadığı okul ortamının nispeten kalıcı bir niteliği olduğunu belirtmiştir. Son olarak, Cohen, McCabe, Michelli ve Pickeral (2009), okul ikliminin, insanların okul hayatı deneyimlerine dayanarak okul yaşamının niteliğine ve karakterine atıfta bulunduğunu ve normları, hedefleri, değerleri, kişilerarası ilişkileri, öğretimi ve öğrenmeyi yansıttığını öne sürmüştür (Soylu, 2013, s. 19). Hangi unsurların okul iklimini tanımladığı konusunda gerçekleştirilen çalışmalarda sıklıkla ortaya çıkan alanlar şunlardır: güvenlik, disiplin (Furlong, Greif, Bates, Whipple, Jimenezve Morrison, 2005; Griffith, 2000; Wilson, 2004), akademik sonuçlar (Griffith, 2000; Loukas, Suzukive Horton, 2006; Worrell, 2000), sosyal ilişkiler (Furlong, Greif, Bates, Whipple, Jimenezve Morrison, 2005; Griffith, 2000; Wilson, 2004), okul bağlılığı (Blum, 2005; Catalano, Haggerty, Oesterie, Flemingve Hawkins, 2004). Bu alanlar, normlar, beklentiler ve değerler okul iklimini gerçekte neyin oluşturduğuna dair ipuçları sunmaktadır (Soylu, 2013, s. 20). Lunenburg ve Ornstein (2013), okul iklimini herhangi bir okulun, bölümün veya bölgenin çevresel kalitesi olarak tanımlamıştır. Açık, kapalı, sağlıklı ve hasta

gibi bazı sıfatları kullanarak okulların örgütsel iklimine atıfta bulunmuşlardır. Açık okul iklimi, hem öğretmenlerin hem de müdürlerin davranışlarının gerçek olduğu ortamdır; öğretmenler ve müdürler birbirlerine saygı duyarlar. Açık okul iklimine sahip olan okullarda enerjik bir hava ile hedeflere doğru ilerlenir, üyelerinin sosyal ihtiyaçları karşılanır. Öte yandan kapalı bir okul iklimine sahip okullarda üyeler ilgisizlerdir ve hem sosyal ihtiyaç memnuniyeti hem de görev başarı memnuniyetinden yoksunlardır (Lunenburg ve Ornstein, 2013, s. 68). Yükseköğretim araştırmalarında iklim, kurum ve üyeleri tanımlayan mevcut algı, tutum ve beklentiler olarak tanımlanmıştır. Üniversite iklimi, kişilerarası, akademik ve profesyonel etkileşimlerle ilgili olarak üniversite ortamının gerçek ya da algılanan bir ölçüsüdür. Üniversitelerin kendilerinden beklenen görevleri gerçekleştirme yetenekleri, üyelerinin olumlu bir iklim algısına sahip olmalarına bağlıdır. İklim, öğretim üyelerinin üretkenliğini ve etkinliğini, öğrencilerine ideal bir öğrenme ortamı sağlama ve topluma hizmet etme yeteneğini ve bireylerin profesyonel ve kişisel olarak büyümeye yönelik fırsatlarını etkiler. Bu nedenle, iklim algısı üniversitelerin etkililiği açısından çok önemlidir (Arabacı, 2010, ss. 445-450).

Bir fakültenin iklimi onun hem bünyesinde bulunduğu üniversitenin diğer fakültelerinden hem de diğer üniversiteler içerisinde yer alan fakültelerden farkını ortaya koyacaktır. Ayrıca eğitim fakültelerinde değerler ön plandadır (Erdem, 2007, s. 98). Üniversitelerin önemli bir birimi olan eğitim fakültelerinde bilimsel (akademik) değerler (bilimsellik, bilgiye değer verme, bilgi üretimi için fedakârlık), insani değerler (hizmet sunulan kişilerin değerli oluşu, öğrenci kişiliğine saygı) ve etik değerlerin (dürüstlük, doğruluk, güven) yer alması çok önemlidir (Erdem, 2003, s. 59). Alanyazın incelendiğinde sosyal değerler ve üniversite ikliminin farklı değişkenlerle ele alındığı pek çok çalışmanın olduğu görülmektedir. Bacanlı (1999), üniversite öğrencilerinin değer tercihleri konusundaki çalışmasında, üniversite öğrencilerinin önce bireysel sonra toplumsal değerlere öncelik verdiklerini buna karşılık toplumda otorite sahibi olmayı, güç kazanmayı ve zengin olmayı önemsemediklerini tespit etmiştir. Yine aynı çalışmada erkek öğrencilerin geleneklere saygı değerlerini ve araç değerlerden dindar olmayı kızlardan daha çok önemsendikleri belirtilmiştir. Bacanlı'nın (1999) çalışmasından on yıl sonra Dilmaç, Deniz ve Deniz (2009), üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi konusunda gerçekleştirdikleri çalışmalarında geleneksel değerlerin kız ve erkek öğrencilere göre anlamlı olarak farklılaşmadığını, güç, hazcılık değerlerinin ise Bacanlı'nın çalışmasından farklı olarak çok önemsendiğini ve erkek öğrencilerin kızlara göre bu konuda anlamlı olarak farklılaştıklarını tespit etmişlerdir. Yürük (2015), yüksek din öğretimi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları başlıklı çalışmasında

özellikle ahlaki ve dini değerlerde ciddi bir düşüşün olduğunu buna karşılık siyasal ve politik değerlerde belirgin bir yükselişin olduğunu tespit etmiştir. Özcan ve Erol (2017), üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık değer ilişkisi konulu çalışmalarında; üniversite öğrencilerinin değer yönelimlerinin genellikle toplum merkezli değerler olduğunu, birey merkezli değerlere ise daha az önem verdiklerini, annesi, ilkokul mezunu olan ve köyde yaşayan üniversite öğrencilerinin dindarlık değerine verdikleri önemin anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bulut ve Dilmaç'ın (2018), üniversite öğrencilerinin sahip olduğu değerler psikolojik iyi oluş ve mutluluk düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler başlıklı çalışmalarında üniversite öğrencilerinin sahip oldukları değerlerin artmasıyla mutluluk düzeylerinde de artış olacağı ortaya konulmuştur. Gündoğan ve Koçak (2017), öğretmen adaylarının okul iklimi algıları ile akademik öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında öğretmen adaylarının okul iklimi algılarının orta düzeyde olduğunu ve en yüksek algılarının iletişim boyutunda en düşük algılarının ise okula bağlılık boyutunda olduğunu tespit etmişlerdir. Çalık, Kurt ve Çalık (2011), güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi konulu çalışmalarında, olumlu bir okul iklimi algısının oluşmasında öğretmen adaylarının birbirleriyle, öğretim üyeleriyle ve okul yönetimi ile olan iletişimlerinin önemine dikkat çekmişlerdir. Alanyazında üniversite iklimi ve sosyal değerlerin konu edildiği pek çok çalışma olmasına rağmen bu iki kavramın birbirleriyle olan ilişkisini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu sebeple çalışmamızın alandaki eksikliği gidermeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının sosyal değerleri ile üniversite iklimi algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Öğretmen adaylarının sosyal değerleri (aile değerleri, bilimsel değerler, çalışma-iş değerleri, dini değerler, geleneksel değerler, siyasi değerler) hangi düzeydedir?
- Öğretmen adaylarının sosyal değerleri, cinsiyete, memlekete, baba eğitim durumuna, mezun olunan lise türüne, kaçınıcı tercihle eğitim fakültesine yerleştiğine, bölüme, sınıf düzeyine, nerde kaldığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğretmen adaylarının üniversite iklimi algıları (okula bağlılık, iletişim, öğrenme ortamı) hangi düzeydedir?
- Öğretmen adaylarının üniversite iklimi algıları, cinsiyete, memlekete, baba eğitim durumuna, mezun olunan lise türüne, kaçınıcı tercihle eğitim fakültesine yerleştiğine, bölüme, sınıf düzeyine, nerde kaldığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- Öğretmen adaylarının, sosyal değerleri ile üniversite iklimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Öğretmen adaylarının, sosyal değerleri, onların üniversite iklimi algılarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırmada, öğretmen adaylarının sosyal değerleri ile üniversite iklimi algıları arasındaki ilişki konu edilmiştir. Öğretmen adaylarının, sosyal değerler ve üniversite iklimi algılarının düzeyini belirlemek, sosyal değerler algısının üniversite iklimi algısı üzerindeki etkisini tespit etmek ve katılımcıların hem sosyal değerlerinin hem de üniversite iklimi algılarının demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Değerler kalıtsal olmayıp sonradan öğrenilmektedir. Aile, sosyal çevre, yaşanan yer, kültür vb. faktörler değerlerin oluşmasında etkilidir. Bu sebeple ve alanyazında yapılmış olan araştırmalar da göz önünde bulundurularak çalışmamızda cinsiyet, memleket, baba eğitim durumu, mezun olunan lise türü, tercih sıralaması, bölüm, sınıf düzeyi ve kalınan yer demografik değişken olarak seçilmiştir. Bireylerin yaşadıkları çevreyi algılama ve anlamlandırmalarında geçmiş yaşantıları ve değerleri oldukça belirleyici olmaktadır. Çalışma, öğretmen adaylarının uzun zaman içinde geliştirdikleri sosyal değerlerin üniversite iklimini algılamalarını nasıl etkilediğini araştırmaktadır. Okul/üniversite/örgüt iklimi, örgüt kültürü kadar kapsamlı bir sosyal etken değildir ve örgüt iklimi ölçekleri de örgüt içindeki bireylerin belirli bir andaki algılarını ölçmektedir. Üniversite iklimi sosyal değerleri etkilese de kısa vadede sosyal değerler üzerindeki etkisinin görece az olacağı varsayıldığından bu çalışmada nedensel ilişkinin yönü değerlerin iklim algısına etkisini tespit edecek şekilde belirlenmiştir.

Araştırmanın Modeli

Sosyal değerler ile üniversite iklimi arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkiisel tarama modelindeki bu araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma, olayları objektif bir şekilde gözlenebilen ve ölçülebilen sayısal verilerle ortaya koyan bir araştırma yöntemidir. Tarama modeli, var olan durumu olduğu şekilde ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma şeklidir. İlişkiisel tarama modeli, en az iki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2014, s. 82).

Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2017-2018 akademik bahar yarıyılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 314 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örneklem belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumlara yönelik çalışma yürütülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122). Bu çalışmada öğretmen adaylarının 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim görmeleri ölçüt olarak belirlenmiştir. 1. sınıfta çoğu derslerin uzaktan eğitim yoluyla alınması ve çoğu bölümde 5. sınıf olmamasından dolayı böyle bir ölçüt belirlenmiştir. Bir diğer ölçüt de öğretmen adaylarının eğitim aldıkları alanlar olarak belirlenmiş olup fakültede eğitimi verilen temel alanlarda eğitim alanların örneklem içerisinde yer almasına gayret edilmiştir. Tablo 1'de katılımcıların bazı demografik özellikleri görülmektedir.

Tablo 1.
Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Erkek	104	33.1
	Kadın	210	66.9
Sınıf	2	94	29.9
	3	73	23.2
	4	147	46.9
Bölüm	Sosyal Beşeri Bilimler	98	31.2
	Matematik Fen Bilimleri	83	26.4
	Güzel Sanatlar	79	25.2
	Temel Eğitim	54	17.2
Memleket	Marmara	85	27.1
	Ege	17	5.4
	Karadeniz	86	27.4
	İç Anadolu	31	9.9
	Akdeniz	16	5.1
	Doğu Anadolu	51	16.2
	Güney Doğu Anadolu	28	8.9

	İlköğretim	141	44.9
Baba	Ortaöğretim	108	34.4
Eğitim	Lisans/Ön lisans	56	17.8
Düzeyi	Yüksek lisans/Doktora	9	2.9
	Fen/Anadolu/Temel/Genel	262	83.4
Mezun Olunan	Meslek Lisesi	16	5.1
Lise Türü	Anadolu İmam Hatip/İmam Hatip	36	11.5
	1-5	231	73.6
	6-10	59	18.8
Tercih	11-15	17	5.4
Sırası	16 ve üzeri	7	2.2
	Aile	128	40,8
Kalınan Yer	Öğrenci Evi	58	18,5
	Yurt	128	40,8

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 104'ü erkek (%33,1), 210'u kadındır (%66.9). Sınıf düzeyine göre 94'ü 2. sınıf (%29.9), 73'ü 3.sınıf (%23.2) ve 147'si 4.sınıf (%46.9) öğretmen adaydır. Bölümlerine göre 98'i sosyal ve beşeri bilimler (%31.2), 83'ü matematik ve fen bilimleri (%26.4), 79'ü güzel sanatlar (%25.2) ve 54'ü temel eğitim (%17.2) bölümlerinde okumaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının memleketlerine göre, 85'i Marmara Bölgesi'nden (%27.1), 17'si Ege Bölgesi'nden (% 5.4), 86'sı Karadeniz Bölgesi'nden (%27.4), 31'i İç Anadolu Bölgesi'nden (%9.9), 16'sı Akdeniz Bölgesi'nden (%5.1), 51'i Doğu Anadolu Bölgesi'nden (%16.2) ve 28'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden(%8.9) gelmektedir. Baba eğitim durumuna göre, 141'i ilköğretim (%44.9), 108'i ortaöğretim (%34.4), 56'sı yükseköğretim (%17.8) ve 9'u yüksek lisans/doktora (%2.9) mezunudur. Mezun oldukları lise türüne göre öğretmen adaylarının 262'si Fen/Anadolu/Genel/Temel lise (%83.4), 16'sı Meslek Lisesi (%5.1) ve 36'sı Anadolu İmam Hatip/ İmam Hatip lisesi (%11.5) mezunudur. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 128'i ailesinin yanında kalırken (%40,8), 58'i öğrenci evinde (%18.5) ve 128'i yurttta (%40.8) kalmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, üniversite iklimi algılarını ölçmek amacıyla Terzi (2015) tarafından geliştirilen üniversite öğrencilerine yönelik okul iklimi ölçeği, sosyal değerleri ölçmek amacıyla da Bolat (2013) tarafından geliştirilen çok boyutlu sosyal değerler ölçeği kullanılmıştır. Terzi (2015) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik geliştirilen ölçek; okula bağlılık, iletişim ve öğrenme ortamı alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan DFA sonucunda oramı $\alpha = 0.91$ 2.61, RMSA, .063, NFI, .096, NNFI, .097, CFI, .098, IFI, .098, RFI, .095, GFI, .095, AGFI, .088 bulunmuştur. Bu veriler ölçeğin oldukça iyi uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik değerleri okula bağlılık boyutu için $\alpha = .75$, iletişim için $\alpha = .86$, üçüncü boyutu olan öğrenme ortamı için $\alpha = .81$ bulunmuştur. Ölçeğin geneli için güvenirlik $\alpha = .90$ olarak hesaplanmıştır. Araştırmada ölçeğin genel güvenirlik katsayısı $\alpha = .91$ olarak hesaplanmıştır.

Bolat (2013) tarafından geliştirilen çok boyutlu sosyal değerler ölçeğine yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışması sonucu ölçeğin 6 farklı boyuta ayrıldığı ve bu boyutlar içinde dağılan toplam 42 sosyal değer ifadesinin yer aldığı görülmüştür. Bu boyutlar sırası ile 1. Aile Değerleri Boyutu, 2. Bilimsel Değerler Boyutu, 3. Çalışma-İş Değerleri Boyutu, 4. Dini Değerler Boyutu, 5. Geleneksel Değerler Boyutu, 6. Siyasi Değerler boyutudur. Çalışma sonunda oluşan ölçeğin alt boyutlarından bazıları da kendi içinde alt boyutlara ayrılmıştır. Birinci alt boyut olan Aile Değerleri Boyutu “Aileye Değer Verme ve Ailede Kadın” alt boyutları ile 6 adet değer ifadesinden oluşmaktadır. Ölçeğin ikinci boyutu olan Bilimsel Değerler Boyutu “Bilimsel Olma ve Eleştirilen Olma” alt boyutları ile 6 değer ifadesinden meydana gelmiştir. Ölçeğin üçüncü alt boyutu Çalışma-İş Değerleri Boyutu “Sorumluluk Sahibi Olma, Rekabetçi Olma ve Para” alt boyutları ile toplam 8 değer ifadesinden oluşmuştur. Dördüncü alt boyut olan “Dini Değerler Boyutu” ile beşinci alt boyut olan “Geleneksel Değerler” boyutları tek boyuttan oluşarak altışar adet değer ifadelerinden meydana gelmiştir. Son boyut olan Siyasi Değerler Boyutu, “Devlete Güven Duyma, Siyasi Tercihlere Saygılı Olma, Katılım, Devlete Bağlılık” alt boyutlarından oluşarak 10 adet değer ifadesi içermektedir. Ölçeği meydana getiren alt boyutların güvenirlikleri ile ilgili hesaplanan Cronbach alpha iç tutarlılık değerleri sırasıyla “0,71, 0,73, 0,78, 0,72, 0,70, 0,76” olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin ölçeğin tümü için yeterli olan iç tutarlılık değerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geliştirilen ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik verileri dikkate alındığında ölçeğin geliştirilme amacı olan “sosyal değerleri ölçebilme” özelliğine sahip olduğu görülmektedir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmayla toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 22 (Statistical Package Program for Social Sciences) kullanılmıştır. Elde edilen puanlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmış, aritmetik ortalama ve standart sapma, basıklık ve çarpıklık gibi tanımlayıcı istatistik bilgilerinden de yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin genel ve alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık değerleri -1.17 ile 1.67 arasında değerler almaktadır. Can (2014), verilerin normal dağıldığını göstergesi olarak basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.96 aralığında olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bakımdan araştırmada kullanılan ölçeklerin genel ve alt boyutlarının normal dağılım gösterdiğini söyleyebiliriz. Normal dağılım gösteren veriler için parametrik testlerden bağımsız örneklemler t-testi ve bağımsız örneklemler için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri kullanılmıştır. Sosyal değerler ile üniversite iklimi arasındaki ilişki ve etki ise korelasyon ve regresyon testleri ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular üç başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar; Sosyal değerlere göre elde edilen bulgular; Üniversite iklimi algılarına göre elde edilen bulgular; Sosyal değerler ve üniversite iklimi algıları üzerine elde edilen bulgulardır.

Sosyal Değerlere Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen adaylarının sosyal değerlerine yönelik elde edilen bulguların betimsel istatistikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.
Sosyal değerlerine yönelik elde edilen bulguların betimsel istatistikleri

Boyutlar	Alt Boyutlar	n= 314 \bar{X}	S
Aile Değerleri	Aileye Değer Verme	3.90	.49
	Ailede Kadın	4.34	.61
		3.02	.76
Bilimsel Değerler		3.88	.56
	Bilimsel Olma	4.02	.64
	Eleştirel Olma	3.59	.85

		3.74	.47
Çalışma İş Değerleri	Sorumluluk Sahibi Olma	4.30	.59
	Rekabetçi Olma	2.97	.98
	Para	3.40	.75
Dini Değerler		4.21	1.01
Geleneksel Değerler		4.32	.42
Siyasi Değerler	Devlete Güven Duyma	3.44	.74
	Siyasi Tercihlere Saygı Duyma	3.84	1.05
	Katılım	3.27	1.74
	Devlete Bağlılık	3.77	2.24
Genel Sosyal Değerler		3.84	1.05
Genel Sosyal Değerler		3.86	.37

Tablo 2'den izlenebildiği gibi öğretmen adaylarının sosyal değerlerine ilişkin en yüksek değere sahip olan boyutun Geleneksel Değerler (\bar{X} = 4.32) olduğu görülmektedir. Bu alt boyutu sırasıyla, Dini Değerler (\bar{X} = 4.21), Aile Değerleri (\bar{X} = 3.90), Bilimsel Değerler (\bar{X} = 3.88), Çalışma İş Değerleri (\bar{X} = 3.74) ve son olarak Siyasi Değerlerin (\bar{X} = 3.44) takip ettiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının genel sosyal değerleri (\bar{X} = 3.86), çoğu boyutun ortalamasının altındadır. Aile değerlerinin alt boyutlarından olan aileye değer verme (\bar{X} = 4.34) algı düzeyi, ailede kadın (\bar{X} = 3.02) algı düzeyinden yüksektir. Benzer şekilde Bilimsel Değerlerin alt boyutlarından olan eleştirel olma (\bar{X} = 3.59) algı düzeyi, bilimsel olma (\bar{X} = 4.02) algı düzeyinden düşüktür. Çalışma ve İş Değerleri boyutunun alt boyutlarından sorumluluk sahibi olma (\bar{X} = 4.30) algı düzeyi en yüksektir. Bunu sırasıyla para (\bar{X} = 3.40) ve rekabetçi olma (\bar{X} = 2.97) alt boyutları takip etmektedir. Siyasi Değerler boyutunun alt boyutlarından en yüksek algı düzeyine sahip olan alt boyut devlete güven duyma (\bar{X} = 3.84 ve devlete bağlılıktır (\bar{X} = 3.98) . Bu boyutları sırasıyla katılım (\bar{X} = 3.77) ve siyasi tercihlere saygı duyma (\bar{X} = 3.27) takip etmektedir.

Öğretmen adaylarının genel sosyal değerleri ve boyutları gerçekleştirilen t testi sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak aile değerleri boyutlarından ailede kadın [$t(312)= 8.234$; $p < .05$], geleneksel değerler [$t(312)= 5.437$; $p < .05$] ve siyasi değerlerin alt boyutlarından katılım [$t(312)= 7.92$; $p < .05$] cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre erkek öğretmen adaylarının ailede kadın algıları (\bar{X} = 3.24), kadın öğretmen adaylarından (\bar{X} =2.96); kadın öğretmen adaylarının geleneksel de-

ęerler algıları (\bar{x} = 4.35) erkeklerden (\bar{x} = 4, 23) ve erkek öğretilen adaylarının siyasi değerler boyutunun alt boyutu olan katılım algıları (\bar{x} = 4.66) kadınlardan (\bar{x} = 3.53) anlamlı derecede yüksektir.

Öğretilen adaylarının genel sosyal değerleri, bunların boyutları ve alt boyutlarından bazılarında, geręekleřtirilen Anova testi sonucuna göre öğrenim görülen sınıf seviyesi değişkeninin anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Buna göre; öğretilen adaylarının sosyal değerler boyutlarından “Aile Değerleri” düzeyi [$F_{(3-311)} = 0.227; p < .05$], aile değerleri boyutunun alt boyutu olan “Aileye Değer Verme” [$F_{(3-311)} = 0.227; p < .05$] ve çalışma ve iş değerleri boyutlarından “Para Değerleri” [$F_{(3-311)} = 0.911; p < .05$] öğrenim gördükleri sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgulara göre 2. sınıfta öğrenim gören öğretilen adaylarının, “Aile” ve “Aileye Değer Verme” değerleri 4. sınıfta öğrenim görenlere göre anlamlı derecede yüksektir. Buna ek olarak 3. sınıfta (\bar{x} = 4.20), öğrenim gören öğretilen adaylarının, çalışma ve iş değerleri içerisinde yer alan para değeri, 2. sınıfta (\bar{x} = 3.28) öğrenim görenlere göre anlamlı derecede yüksektir.

Öğretilen adaylarının sosyal değer boyutlarından “Çalışma ve İş Değerleri” [$F_{(3-311)} = 0.343; p < .05$], mezun olunan lise türüne göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi gibi genel eğitim veren liselerden mezun olanların “Çalışma ve İş Değerleri” (\bar{x} = 3.77), İmam Hatip Lisesi ve Anadolu İmam Hatip liselerinden mezun olanlara (\bar{x} = 3.43) göre anlamlı derecede yüksektir. Buna ek olarak Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi gibi genel eğitim veren liselerden mezun olan öğretilen adaylarının “Çalışma ve İş Değerleri” içerisinde yer alan “Rekabet” alt boyutu (\bar{x} = 3.50), İmam Hatip Lisesi ve Anadolu İmam Hatip liselerinden mezun olanlara (\bar{x} = 2.23) göre anlamlı derecede yüksektir.

Öğretilen adaylarının sosyal değerler boyutlarından geleneksel değerleri [$F_{(3-311)} = 1.54; p < .05$], kalınan yere göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Ailesinin yanında kalanların (\bar{x} = 4.40) “Geleneksel Değerler”i, öğrenci evinde kalanlara göre (\bar{x} = 4.10) anlamlı derecede yüksektir. Öğretilen adaylarının genel sosyal değerleri, boyutları ve alt boyutları bölüme, memleketlerine, baba eğitim düzeyine, tercih sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Üniversite İklimi Algılarına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretilen adaylarının üniversite iklimi algılarına yönelik elde edilen bulguların betimsel istatistikleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Üniversite iklimi algılarına yönelik elde edilen bulguların betimsel istatistikleri

Boyutlar	n= 314 \bar{X}	S
Okula Bağlılık	3.05	.76
İletişim	3.06	.69
Öğrenme Ortamı	2.87	.65
Genel Üniversite İklimi	2.99	.57

Tablo 3'ten izlenebildiği gibi öğretmen adaylarının üniversite iklimi algılarına ilişkin en yüksek düzeyde algıladıkları boyut "İletişim" (\bar{X} = 3.06) boyutudur. Bu boyutu sırasıyla "Okula Bağlılık" (\bar{X} = 3.05) ve "Öğrenme Ortamı" (\bar{X} = 2.87) boyutları takip etmektedir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi ortalamalarının (\bar{X} =2.9), orta düzeyin altında olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları boyutlarından öğrenme ortamı [$t_{(312)} = 2.41, p < .05$], cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Erkek öğretmen adaylarının (\bar{X} = 3,11) öğrenme ortamı algıları, kadınlara (\bar{X} = 2,80) göre anlamlı derecede yüksektir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları [$F_{(2-313)} = 0.74; p < .05$] ve genel üniversite ikliminin boyutlarından iletişim [$F_{(7-307)} = 0.45; p < .05$], memlekete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Memleketi, Karadeniz Bölgesi'nde bulunanların genel üniversite iklimi algıları ve bu algıların alt boyutu olan iletişim algıları, Marmara bölgesinde olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları [$F_{(4-310)} = 0.82; p < .05$], tercih sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Buna göre, eğitim fakültesine ilk 5 tercihinde (\bar{X} = 3.21) yerleşenlerin genel üniversite iklimi algıları, 10 ve daha fazla tercihinde (\bar{X} = 2.72), yerleşenlere göre daha yüksektir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları ve boyutları okudukları bölüme, sınıf seviyesine, baba eğitim durumuna, mezun olunan lise türüne, kalınan yere göre anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Sosyal Değerler ve Üniversite İklimi Üzerine Elde Edilen Bulgular

Öğretmen adaylarının sosyal değerleri ve üniversite iklimi üzerine elde edilen bulguların betimsel istatistikleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Sosyal Değerler ve Üniversite iklimi algıları arasındaki İlişki İçin Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Sonuçları

	SOD	AD	BD	ÇİD	DD	GD	SD	Üİ	OB	İ	ÖO
SOD	-	.538**	.490**	.537**	.619**	.637**	.655**	-	.195*	-	-
AD		-	-	.371**	.314*	.419**	.166*	-	.148*	.157*	.153*
BD			-	.587**	-	.326**	-	-	-	-	-
ÇİD				-	-	.324**	.389**	-	-	-	-
DD					-	.342**	-	-	-	-	-
GD						-	.203**	.190**	.219**	-	-
SD							-	-	-	-	-
Üİ								-	.756**	.843**	.859**
OB									-	.408**	.475**
İ										-	.640**
ÖO											-

SOD: Sosyal Değer; **AD:** Aile Değerleri; **BD:** Bilimsel Değer; **ÇİD:** Çalışma ve İş Değerleri; **DD:** Dini Değer; **GD:** Geleneksel Değerler; **SD:** Siyasi Değerler; **Üİ:** Üniversite İklimi; **OB:** Okula Bağlılık; **İ:** İletişim; **ÖO:** Öğrenme Ortamı p değeri.

.05* düzeyinde anlamlı; p değeri. 01** düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'ten izlenebildiği gibi öğretmen adaylarının “sosyal değerler” ölçeğinden genel puanın, üniversite iklimi boyutlarından “Okula Bağlılık” boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönde ($r = .19$; $p < .05$), anlamlı ilişkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında “Aile Değerleri” ile üniversite iklimi boyutlarından “Okula Bağlılık” ($r = .14$; $p < .05$), “İletişim” ($r = .15$; $p < .05$), “Öğrenme Ortamı” ($r = .15$; $p < .05$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde ve sosyal değerlerin alt boyutlarından “Geleneksel Değer” ile “Üniversite İklimi” ($r = .19$; $p < .01$) ve “Okula Bağlılık” ($r = .21$; $p < .05$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

Tablo 5.

Üniversite iklimi boyutlarından okula bağlılığı, sosyal değerlerin boyutlarının yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları

Boyut/Değişken	B	S	B	T	P
Aile Değerleri	-.023	.064	-.024	-.359	.720
Bilimsel Değerler	.041	.104	.029	.399	.690
Çalışma İş Değerleri	.054	.119	.031	.456	.649
Dini Değerler	.285	.086	.739	3.308	.001
Geleneksel Değerler	-.176	.109	-.113	-1.618	.107
Siyasi Değerler	.095	.086	.074	1.105	.270

R= .252; R2= .063; F(2-235)= 4.648; p= .007

Tablo 5 incelendiğinde; sosyal değerler boyutlarının doğrusal kombinasyonunun üniversite iklimi boyutlarından “okula bağlılığı” anlamlı bir biçimde yordadığı görülmektedir [F(2-235)= 4.648; p < 0.01]. Söz konusu bağımsız değişkenler, okula bağlılığa ait varyansın % 6’sını açıklamaktadır. Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde, dini değerlerin okula bağlılığın anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir.

Tablo 6.

Üniversite iklimi boyutlarından iletişimi, sosyal değerlerin boyutlarının yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları

Boyut/Değişken	B	S	B	T	P
Aile Değerleri	.001	.056	.002	.022	.982
Bilimsel Değerler	.034	.092	.027	.371	.711
Çalışma İş Değerleri	.076	.105	.051	.725	.469
Dini Değerler	.280	.076	.027	-.361	.718
Geleneksel Değerler	.082	.096	0.61	.850	.396
Siyasi Değerler	.022	.076	.020	.294	.769

R= .101; R2= .010; F(2-235)= .924; p= .876

Tablo 6 incelendiğinde; sosyal değerler boyutlarının doğrusal kombinasyonunun üniversite iklimi boyutlarından iletişimi anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmektedir [F(2-235)= .924; p > 0.01].

Tablo 7.

Üniversite iklimi boyutlarından öğrenme ortamını, sosyal değerlerin boyutlarının yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları

Boyut/Değişken	B	S	B	T	P
Aile Değerleri	-.010	.056	-.012	-.175	.861
Bilimsel Değerler	.038	.091	.031	.417	.677
Çalışma İş Değerleri	.110	.105	-.074	-1.050	.295
Dini Değerler	-.066	.076	-.064	-.872	.384
Geleneksel Değerler	.084	.096	.063	.881	.379
Siyasi Değerler	.174	.075	.158	2.315	.021

R= .170; R²= .029; F(2-235)= 2.637; p= .324

Tablo 7 incelendiğinde; sosyal değerler boyutlarının doğrusal kombinasyonunun üniversite iklimi boyutlarından öğrenme ortamını anlamlı bir biçimde yordadığı görülmektedir [F(2-235)= .2.637; p > 0.01].

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının sosyal değerlerine ilişkin en yüksek düzeye sahip olan boyutun “Geleneksel Değerler” olduğu görülmektedir. Bu alt boyutu sırasıyla, “Dini Değerler”, “Aile Değerleri”, “Bilimsel Değerler”, “Çalışma İş Değerleri” ve en son olarak da “Siyasi Değerlerin” takip ettiği görülmektedir. “Geleneksel Değerler” Altunay ve Yalçınkaya’nın (2011) öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada, çalışmamızla benzer şekilde en yüksek puan düzeyine sahip ve cinsiyetten bağımsız olarak bulunmuştur. Gürkan, Çamlıyer ve Saracaloğlu (2000) tarafından yapılan, öğretmen adaylarının çok boyutlu sosyal değerlerinin incelendiği çalışmada en önemli değer “Ailenin Güvenliği” olduğu, Marmara Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin “Dini Değerler” puanlarının Ege ve Celal Bayar Üniversitesine göre görece daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dini değerlerin, Zavalsız’ın (2014) çalışmasında en yüksek sosyal değer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda, Marmara Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının dini değerlerinin yüksek çıkması ilgili çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Değerler ölçeğinin bazı alt boyutları arasında önemli farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Buna göre, aile değerlerinin alt boyutlarından olan “Aileye Değer Verme”

düzeyi “Ailede Kadın” değerinden belirgin şekilde yüksektir. Benzer şekilde, çalışma ve iş değerleri boyutunun alt boyutlarından “Sorumluluk Sahibi Olma” düzeyi oldukça yüksek bir puana sahipken “Rekabetçi Olma” alt boyutunun puanı belirgin biçimde düşüktür. Bu veriler genel olarak öğretmen adaylarının muhafazakâr dünya görüşlerine yakın olduğuna işaret etmektedir.

Öğretmen adaylarının sosyal değerleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Aile değerleri alt boyutlarından “Ailede Kadın”, “Geleneksel Değerler” ve siyasi değerlerin alt boyutlarından “Katılım”, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre erkek öğretmen adaylarının “Ailede Kadın” değeri kadınlara göre, kadın öğretmen adaylarının “Geleneksel Değerleri” erkeklerle göre ve erkek öğretmen adaylarının siyasi değerler boyutunun alt boyutu olan “Katılım” değeri kadınlara göre anlamlı derecede yüksektir. Bacanlı'nın (1999), üniversite öğrencilerinin değer tercihleri konusundaki çalışmasında, erkek öğrencilerin geleneklere saygı değerlerini ve araç değerlerden dindar olmayı kızlardan daha çok önemsedikleri belirtilmiştir. Zavalsız (2014), araştırmasında en yüksek değerini dini değerler olduğunu ve kadın öğrencilerin ahlaki ve estetik değerlere, erkek öğrencilerin ise sosyal ve ekonomik değerlere daha fazla önem verdiklerini tespit etmiştir. Mehmedoğlu (2016), araştırmasında erkek ve kız öğrencilerin değer algılarında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Yürük (2015), yüksek din öğretimi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları başlıklı çalışmasında özellikle ahlaki ve dini değerlerde ciddi bir düşüşün olduğunu buna karşılık siyasal ve politik değerlerde belirgin bir yükseliş olduğunu tespit etmiştir. Keçeci, Bolat ve Çermik (2014) gerçekleştirdikleri çalışmada, kadınların siyasi değerlerinin erkeklerle göre görece daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar bu yönüyle, Keçeci Kurt, Bolat ve Çermik'in (2014) çalışmalarıyla farklılık göstermekle birlikte, erkeklerin siyasi değerlerinin kadınlara göre görece daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan Kanti'in (2013) araştırmasıyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının genel sosyal değerlerinden bazıları öğrenim gördükleri sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre; öğretmen adaylarının “Aile Değerleri” aile değerleri boyutunun alt boyutu olan “Aileye Değer Verme” ve çalışma ve iş değerleri boyutlarından “Para” değeri öğrenim gördükleri sınıf seviyesine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgulara göre 2. sınıfta öğrenim görenlerin “Aile Değerleri” ve “Aileye Değer Verme” değerleri 4. sınıfta öğrenim görenlere göre anlamlı derecede yüksektir. Buna ek olarak 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının çalışma ve iş değerleri içerisinde yer alan “Para” değeri, 2. sınıfta öğrenim görenlere göre anlamlı derecede yüksektir. Coşkun

ve Yıldırım (2009), çalışmalarında, 1. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Dilmaç ve diğerleri (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 3. sınıf öğrencilerinin geleneksel değer algılarının 1., 2. ve 4. sınıf öğrencilerine göre görece daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Bu veriler öğrencilerin eğitim sonrası hayata yaklaştıkça çalışma yaşamı ile ilgili değerleri daha fazla benimsediklerini göstermektedir.

Çalışmamızda öğretmen adaylarının genel sosyal değerlerinin, boyutlarının ve alt boyutlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Coşkun ve Yıldırım (2009) ve Çetin (2013) araştırmalarında çalışmamıza benzer şekilde baba eğitim durumunun değer puanları üzerinde bir farklılık oluşturmadığını belirtirken, Aydın (2003) baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin geleneksel değerleri daha fazla önemstedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının çalışma ve iş değerleri mezun olunan lise türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi gibi genel eğitim veren liselerden mezun olan öğretmen adaylarının “Çalışma ve İş Değerleri”, İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip liselerinden mezun olanlara göre anlamlı derecede yüksektir. Bu farklılığın oluşmasında İmam Hatip eğitimi alanların rekabet değerinin diğer gruplardan belirgin şekilde düşük olması etkili olmaktadır. Bu durumun açığa çıkarılması derinlemesine bir araştırma gerektirmektedir. Öğretmen adaylarının sosyal değerler boyutlarından geleneksel değerlere sahip olma düzeyi, kalınan yere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ailesinin yanında kalanların “Geleneksel Değerleri”, öğrenci evinde kalanlara göre anlamlı derecede yüksektir.

Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algısının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının üniversite iklimi algılarında en olumlu algıladıkları boyut “İletişim” boyutudur. Bu boyutu sırasıyla “Okula Bağlılık” ve “Öğrenme Ortamı” boyutları takip etmektedir. Gündoğan ve Koçak (2017), öğretmen adayları üzerinde yaptıkları araştırmada üniversite iklimi algılarının orta düzeyde, en yüksek ortalamanın da iletişim boyutunda olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Baykara ve Pehlivan (2005), sınıf öğretmenleri üzerinde yaptıkları araştırmada, iletişim algılarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamız ilgili araştırmalarla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları boyutlarından öğrenme ortamı, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Erkek öğretmen adaylarının “Öğrenme Ortamı” algıları, kadınlara göre anlamlı derecede yüksektir. Erkek öğretmen adaylarının okuldan beklentileri genel olarak daha düşük gözükmektedir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları ve genel

üniversite ikliminin boyutlarından “İletişim”, memlekete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Memleketi, Karadeniz Bölgesi’nde bulunanların “Genel Üniversite İklimi” algıları ve bu algıların alt boyutu olan “İletişim” algıları, Marmara Bölgesi’nde olanlara göre anlamlı derecede daha yüksektir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları, tercih sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Buna göre, eğitim fakültesine ilk 5 tercihinde yerleşen öğretmen adaylarının “Genel Üniversite İklimi” algıları, 10 ve daha fazla tercihinde, yerleşenlere göre daha yüksektir. Eğitim Fakültesi’ni öncelikli hedefleri arasında bulunduran öğrenciler okulu daha olumlu algılama eğilimi göstermiştir. Öğretmen adaylarının genel üniversite iklimi algıları ve boyutları okudukları bölüme, sınıf seviyesine, baba eğitim durumuna, mezun olunan lise türüne, kalınan yere göre anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu veriler öğretmen adayları arasında fakültelerini algılama konusunda ortak bir bakış açısı oluştuğunu göstermektedir.

Son olarak, sosyal değerlerin boyutlarının üniversite iklimi boyutlarından “Okula Bağlılık”, “Öğrenme Ortamı”nı ve “İletişim”i yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda; sosyal değerler boyutlarının doğrusal kombinasyonunun, üniversite iklimi boyutlarından “Okula Bağlılık”ı anlamlı bir biçimde yordadığı, öğrenme ortamı ve iletişimi yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. . Çalışanların değerlerinin kurum iklimi veya kültürü algısına etkisini inceleyen çalışmalarda genellikle anlamlı etkiler bulunmaktadır. Ancak bu çalışmadaki bulgular öğretmen adaylarının sosyal değerlerinin fakültelerindeki iklimi nasıl algıladıkları konusunda önemli bir yordayıcı olmadığını ortaya koymuştur. Yani farklı değerlere sahip öğrenciler fakültelerini benzer şekilde algılamaktadır. Bu da fakültedeki öğrenci kültürünün fakülteyi algılamada sosyal değerlerden daha önemli bir etken olabileceğini düşündürmektedir.

Öğretmen adaylarının eğitim aldıkları kurumlardaki iklimi algılama biçimlerinin onların hem bireysel hem de sosyal davranışlarının üzerinde önemli bir etkisi olacağı açıktır. Ayrıca hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri üniversitelerde ‘iyi’ olabilmeleri insani olarak da önem arz etmektedir. Öğretmen adaylarının okullarındaki iklimi algılama sürecini daha derinlikli şekilde ortaya koyacak yeni araştırmalar fakülte yönetimlerinin örgütsel davranış alanındaki politikalarına ışık tutacaktır. Değerler eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı’nın son yıllarda üzerinde sıkça durduğu konulardan birisidir. Buradan yola çıkarak, önceki eğitimlerinde değerler eğitimi alan ve almayan öğretmen adaylarının, sosyal değerler algılarının nasıl farklılaştığı incelenebilir. Araştırmamıza benzer çalışmaların, farklı bölgelerde farklı üniversitelerde ve branşlarda gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

The Effect of Social Values on the Perception of University Climate

A Research on Candidate Teachers

Yusuf Alpaydın
Rıza Akkaya

Introduction

There are several factors affecting human behavior. One of the most important factors is values. The values that people possess are relative judicial organizations that determine their motivations, adapt to the environment and allow people to make sense of the world. People do not express the outside world by means of an independent impression and perception, but by the values they later form through experiences. This situation causes people to perceive the objects and events in their environment in a different way (Ersoy, 2018, p. 364). Therefore, people have a constant interest in the values they have in various subjects from the past to the present. The fact that values are effective in determining the behaviors of individuals has made it an important subject especially in the social sciences field, and numerous studies have been done on this subject. According to Yildiz, Dilmac and Deniz (2013), values are not only a belief, but also a powerful bridge between social context and a person's behavior, and values constitute the standards of social life. They have an important role in choosing one behavior over another. In another aspect, values not only create a source of behavior but also determine the level of this behavior (p. 745). According to Dönmezer (1984), the values are the observ-

@ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi. yusuf.alpaydin@marmara.edu.tr

@ Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi. akkayariza@gmail.com

© Scientific Studies Association
DOI: 10.12658/M0321
insan & toplum, 2019.
insanvetoplum.org

ers of the behaviors that people perform consciously (p. 253). Likewise, according to Güngör (1998), values are moral criteria that people use to evaluate each other, their characteristics, desires, intentions, attitudes and behaviors. Social values are moral beliefs that reflect the common feelings and thoughts of individuals belonging to a society. Individuals use their values as a criterion to determine their thoughts, attitudes and behaviors and to make sense of the people, objects and events around them.

Each individual has a unique personality, and each organization has a unique climate. Organizational climate, which is one of the important concepts of organizational literature, is used in schools as a school climate (Terzi, 2015, p. 111). Anyone who spends time in schools quickly feels that a school is different from other schools. School climate is a general concept that expresses the atmosphere, tone, ideology or environment of the school. The concept was first used by Perry in 1908. In 1927, Dewey referred to the social dimension of school life and the idea that school should focus on improving students' knowledge and skills, although the concept was not explicitly written. The empirically-based school climate study was first conducted by Halpin and Croft (1963). This study by Halpin and Croft initiated a tradition that examines the impact of the school climate on students, learning and their development. Halpin and Croft (1963) suggested that climate is the personality of the school, that it expresses the collective perceptions of employees and service providers about the routine functioning of the school, and thus, affects attitudes and behaviors (Berkowitz et al., 2016, pp. 425-469). In 1978, Brookover, Schweitzer, Schneider, Beady, Flood and Wisenbaker examined the school climate and defined it as a set of norms and expectations that were defined and perceived by individuals within the school. In the early 1990s, many of the school climate studies focused on individuals, classrooms, or teachers and argued that the whole of the educational environments provided by different teachers in different classes constituted the school climate. From the late 1990s to the present, researchers have examined the concept of school climate with different variables (leadership, motivation, job satisfaction) (Libbey, 2004, pp. 274-283). Recently, the importance of the concept of school effectiveness and organizational culture has brought together the importance of the concept of school climate (Lunenburg and Ornstein, 2013, p.67). The concept of school climate has often become a superstructure used to bring together the school environment, teaching learning environment, community sense, leadership, motivation, job satisfaction, academic climate and social climate.

The extent to which individuals are influential in their interactions with the social environment is an important research topic of the sciences that try to understand human behavior. When human life is observed from birth, it is seen that every human being has socialization processes and assimilates the values of society in which he is born through language and culture. On the other hand, the reality of the social changes observed over many years is the evidence that individuals are not passive beings in the interactions with the social environment, that they give different meanings to the environments they live in and that they interpret and sometimes change social institutions, structures and values. Teacher candidates who are in the process of university education and who have different social values will be able to perceive and interpret the climate of the university in different ways.

When the related literature is examined, it is seen that there are many studies on social values and university climate with different variables. However, there are no studies investigating the relationship between these two concepts. For this reason, it is thought that our study will contribute to eliminate the deficiency in the field.

Method

In the study, the relationship between social values of teacher candidates and university climate perceptions is discussed. The aim of this course is to determine the social values and the perceptions of the university climate, to determine the impact of social values on the perception of university climate, and to determine whether the social values of the participants and the perceptions of university climate differ according to demographic characteristics. In this study, the relationship between social values and university climate was investigated by using a quantitative research method. The sample of the study consisted of 314 pre-service teachers studying at Marmara University Atatürk Faculty of Education in the academic year 2017- 2018 during the academic spring semester. In order to determine the sample, the criterion sampling method was used.

In order to measure university climate perceptions, a school climate scale was developed for the university students by Terzi (2015), and the multidimensional social values scale developed by Bolat (2013) was used to measure social values. The SPSS statistical program was used to analyze the data collected by this research. The frequency and percentage distributions of the scores were calculated and descriptive statistics such as arithmetic mean and standard deviation, and Kurtosis and skewness were used. Kurtosis and skewness values of the general and sub-dimensions of the scales used in the study are between -1.17 and 1.67. Can (2014)

states that the Kurtosis and skewness values should be within the range of ± 1.96 as an indication of normal distribution of data. In this respect, we can say that the general and sub-dimensions of the scales used in the research show normal distribution. For normal distribution data, independent samples t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) tests were used for independent samples. The relationship between social values and university climate was analyzed by correlation and regression tests.

Findings and Discussion

According to the results of the study, it is seen that the values which have the highest level regarding the social values of the teacher candidates are traditional values. Religious values, family values, scientific values, work values, and finally, political values follow. Altunay and Yalçınkaya (2011) in their study on prospective teachers, have data similar to our study's data; traditional values had the highest score level and were found to be independent of gender. When Gürkan, Çamlıyer and Saracaloğlu (2000) examined the multidimensional social values of the teacher candidates, it was concluded that the most important value of the study was the safety of the family, and that the religious values scores of the students studying at Marmara University were higher than those of students at Ege University and Celal Bayar University. It was concluded that religious values are the highest social value in the study of Zavalı (2014). In our study, the high religious values of prospective teachers studying at Marmara University are similar to the data in these studies.

Some of the general social values of teacher candidates shows a significant difference according to the level of the class they study. According to this, the family values of the pre-service teachers and the sub-dimension of attributing value to the family, the value of money from the study and work values sub-dimensions constitute a significant difference according to the level of the class in which they study. According to these findings, the values of family and family values of the second grade students were significantly higher than those of the 4th grade students. In addition, the money value of the teacher candidates studying in the 3rd grade is significantly higher than that of the second grade teachers. Coşkun and Yıldırım (2009) concluded that there was no significant difference in the values of the first and fourth year students. In a study conducted by Dilmaç et al. (2009), it is stated that third year students' perceptions of traditional values are relatively higher than the first, second and fourth grade students. These data show that the students adopt the values related to the working life as they approach life after education.

Study and job values of teacher candidates show a significant difference according to the type of high school they graduated from. The values of science and vocational high school teachers who have graduated from Science High School are significantly higher than those of candidates who graduated from Imam Hatip, Anatolian Imam Hatip High Schools. The fact that the competition value of those who receive Imam Hatip training is significantly lower than those of other groups is effective in this difference. The disclosure of this situation requires an in-depth investigation. The level of social values of teacher trainees has a significant difference according to the place they have. The traditional values of those who stayed with their families were significantly higher than those of the students' homes.

It is observed that the general university climate perception of the prospective teachers is moderate. The dimension of the communication positively perceived by prospective teachers in their perception of university climate is the dimension of communication. This dimension follows the dimensions of adherence to school and learning environment. Gündoğan and Koçak (2017) found that students' perceptions of university climate were medium level and the highest average was in the communication dimension. Similarly, Baykara and Pehlivan (2005), in their research on classroom teachers, stated that their perception of communication is high. Our study is similar to the relevant research.

From the dimensions of general university climate perceptions of teacher candidates, the learning environment is a significant difference according to the gender variable. Male pre-service teachers' perceptions of learning environment are significantly higher than perceptions of females. Male prospective teachers' expectations from the school are generally lower. The general university climate scores and communication dimension scores of teacher candidates show a significant difference in terms of home country. University climate scores and communication perception scores of those who are of Black Sea origin are significantly higher than those of Marmara origin. The general university climate perceptions of prospective teachers constitute a significant difference according to the order of preference of the placement tests. According to this, the general university climate perceptions of pre-service teachers who are placed in the first 5 choices of the faculty of education are higher than those who settle in their 10th choice or lower. The students, who have included the Faculty of Education as their primary objective, have a tendency to perceive school more positively. The general university climate perceptions and dimensions of prospective teachers do not make a significant difference according to the department they study, grade level, father's education status, graduated high

school type and place of residence. These data show that there is a common point of view among teachers about perceiving faculties.

Finally, as a result of the multiple regression analysis conducted to determine whether the dimensions of social values predict university adherence, learning environment and communication from the dimensions of university climate, it was concluded that linear combinations of social values dimensions predicted school dependency significantly and did not predict learning environment and communication. Studies that examine how employees' values affect institutional climate or cultural perceptions generally yield significant positive results. However, the findings of this study revealed that the social values of prospective teachers are not a significant predictor of how they perceive the climate in faculties. In other words, students with different values perceive their faculties in a similar way. This suggests that student culture in the faculty may be a more important factor in perceiving faculty than social values.

Kaynakça | References

- Altunay, E. ve Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(1), 5-28.
- Arabacı, I. B. (2010). Academic and administration personnel's perceptions of organizational climate (Sample of Educational Faculty of Fırat University). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 4445-4450.
- Avcı, N. (2007). *Üniversite gençliğinin bireysel ve toplumsal değerlere ilgi ve bakışı*. R. Kaymakcan vd. (Ed.). *Değerler ve eğitimi içinde* (ss. 819-851) İstanbul: Dem Yayınları.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Bacanlı, H. (1999). Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5(4), 597-610.
- Bardi, A. ve Schwartz, S.H. (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations (review). *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1207-1220.
- Baykara-Pehlivan, K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim-Online*, 4(2), 17-23.
- Berkowitz, R., Astor, R. A., More, H. ve Benbenishty, R. (2016). A research synthesis of the associations between socioeconomic background, inequality, school climate, and academic achievement. *Review of Educational Research*, 87(2), 425-469.
- Bulut, S. ve Dilmaç, B. (2018). Üniversite öğrencilerinin sahip olduğu değerler psikolojik iyi oluş ve mutluluk düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 349-374.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, Y. ve Yıldırım, A. G. A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 133-146.
- Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.
- Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 9-24.

- Dönmezer, S. (1984). *Sosyoloji*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Erdem, A. R. (2007). Eğitim fakültesi kültürünün önemli bir ögesi: Değerler. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 95-108.
- Erikli, S. (2016). *Development and implementation of a values education program for pre-scholl children*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Ersoy, E. (2018). Sosyolojide değerler ve değer araştırmaları. *Journal of International Social Research*, 11(56), 356-366.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gündoğan, A. ve Koçak, S. (2017). Öğretmen adaylarının okul iklimi algıları ile akademik öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 639-657.
- Güngör, E. (1998). *Ahlâk psikolojisi ve sosyal ahlâk*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gürkan, H., Çamlıyer, H. ve Saracaloğlu, A. S. (2000). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının değerler sistemi. *G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 35-52.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J. ve Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools, healthy schools: Measuring organizational climate*. Beverly Hills, CA: Sage,
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2005). *Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama*. New York: McGraw-Hill.
- Kanti, K. S. (2013). A study of the value preferences of prospective secondary school teachers. *International Journal of Education and Psychological Research (IJEPR)*, 2(3), 42-47.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi* (27. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Keçeci, S., Bolat, Y. ve Çermik, F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal değerlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5), 1341-1353.
- Libbey, H. (2004). Measuring student relationships to school: Attachment, bonding, connectedness, and engagement. *Journal of School Health*, 74(7), 274-283.
- Lunenburg, F.C. ve Ornstein, A. C. (2013). *Eğitim yönetimi*. G. Arastaman (Çev.). Ankara: Nobel.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). *Gençlik, değerler ve din. Küreselleşme, ahlâk ve değerler*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Özcan, Z. ve Erol, H. K. (2017). Üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık-değer ilişkisi (Karabük örneği)/Tendency of University Students towards Values and Relation of Religiousness & Values (Sample of Karabük). *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 913-947.
- Pan, X. Ve Song, Y. (2014) The experience structure of organizational climate in universities and the development of its measurement: Based on chinese context. *Psychology*, 5(1), 38-46.
- Soylu, Ş. E. (2013). *Relationship between the organizational climate and occupational stress experienced by English instructors in the preparatory schools of five universities in Ankara*. Yayımlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Schwartz, S. H. ve Bilsky, W. (1987), Toward a psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-562.
- Terzi, A. R. (2015). Üniversite öğrencilerine yönelik okul iklimi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 111-117.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.
- Yıldız, M., Dilmaç, B. ve Deniz, M. E. (2013). Analysis of the relation between self- esteem and values held by candidate teachers. *Elementary Education Online*, 12(3), 740-748. .
- Yürük, A. Y. T. (2015). Yüksek din öğretimi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 15(1), 1-18.
- Zavalsız, Y. S. (2014). Üniversite öğrencilerinin değer algısı (Karabük Üniversitesi örneği). *Turkish Studies*, 9(2), 122-134.

